

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain muuttamisesta ja yliopistolain muuttamisesta annetun lain voimaannpanosta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä huhtikuuta 2012 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi yliopistolain muuttamisesta ja yliopistolain muuttamisesta annetun lain voimaannpanosta (HE 27/2012 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Eerikki Nurmi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- dekaani Helena Hyvönen, Aalto-yliopisto
- rehtori Markus Konttinen, Kuvataideakatemia
- rehtori Tuomas Auvinen, Sibelius-Akatemia

- rehtori Paula Tuovinen, edustaen Teatterikorkeakoulua ja Suomen yliopistot UNIFI ry:tä
- koulutuspoliittinen sihteeri Suvi Eriksson, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- puheenjohtaja Ulla Heikkilä, ETL ry, Aalto yliopiston Elokuva- ja lavastustaiteen opiskelijoiden ainejärjestö
- projektipäällikkö Saara Hyrkkö, Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia ja Teatterikorkeakoulun ylioppilaskunnat
- puheenjohtaja Niilo Tarnanen, Sibelius-Akatemia ylioppilaskunta
- toiminnanjohtaja Jorma Virkkala, Professoriliitto
- toiminnanjohtaja Eeva Rantala, Tieteentekijöiden liitto TTL
- puheenjohtaja Kerttu Pellinen, Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto YHL ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan julkisoikeudellisina laitoksina toimivien Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia ja Teatterikorkeakoulun yhdistämistä uudeksi Taideyliopistoksi, joka toimisi myös julkisoikeudellisen laitoksen muodossa itsenäisenä oikeushenkilönä. Esityksen tarkoituksena on vahvistaa kansallisesti ja kansainvälisesti yliopistotasoista taidealojen opetusta ja tutkimusta sekä taiteellista toimintaa ja lisätä mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnan kehittämi-

seen taiteen avulla. Yhdistyvien yliopistojen toiminta, henkilöstö, opiskelijat ja varallisuus siirtyisivät Taideyliopistoon vuoden 2013 alussa.

Yliopistolain muuttamisesta annettavan lain voimaannpanosta ehdotetaan annettavaksi erillinen laki, joka on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2012. Laki yliopistolain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Kulttuurilla ja taiteella on merkittävä asema kansalaisten elämässä ja yhteiskunnan kehittämisessä. Niiden merkitys tulee todennäköisesti myös edelleen kasvamaan tulevaisuudessa. Hallituksen esittämä Taideyliopiston perustaminen on hyvä esimerkki nykyajan vaatimusten edellyttämistä toimista. Tavoitteena on, että perustettava Taideyliopisto vahvistaa toiminnallaan taiteen asemaa ja autonomiaa yhteiskunnassa sekä koko Suomen taide- ja kulttuurielämää. Tärkeää on myös parantaa mahdollisuuksia entistäkin laadukkaammalle ja kansainvälisemmälle taidealojen ylimmälle koulutukselle ja tutkimukselle.

Valiokunta korostaa, että yliopistojen rakenteellisessa ja sisällöllisessä uudistamisessa taideyliopiston muodostuminen on merkittävä askel. Tasapainoisen ja korkeatasoisen yliopistolaitoksen kehittäminen edellyttää myös taideyliopistojen vahvistamista. Taideyliopiston tavoitteena on toimia moniarvoisena taideyhteisönä, joka avaa uusia mahdollisuuksia taiteilijoiden koulutukseen ja alan tutkimukseen. Taideyliopiston tulisi pystyä toiminnallaan vastaamaan nykyistä paremmin taidekentässä ja taideammateissa tapahtuviin muutoksiin. Valiokunnan mielestä ehdotettu malli mahdollistaa uusien yhteistyöalueiden ja -muotojen kehittämisen taidealojen koulutukseen ja tutkimukseen sekä yleisiä valmiuksia tarjoaviin opintoihin. Luontevia kehitettäviä yhteistyöalueita voisivat esimerkiksi olla taidepedagogiikka, taideteoria, uudet mediat, yleisötyö, äänitaide, kuraattoritoiminta ja tuottaminen. Taideyliopistossa voidaan myös kehittää nykyistä paremmin opiskelijoiden työelämävalmiuksia luomalla yhteistyössä uusia menetelmiä ja opintoja, jotka tukevat opiskeli-

joiden omia valmiuksia työllistää itsensä taitelijana muuttuvissa taidealan ammateissa. Synergiaetua saadaan myös yleisiä valmiuksia tarjoavissa opinnoissa, kuten kieliopinnoissa, it-taidoissa ja tutkimuksen perusteissa sekä ruotsinkielisen opetuksen järjestämisessä.

Uuden Taideyliopiston lisäksi taidealan yliopistollista koulutusta annetaan useissa tiedeyliopistoissa. Valiokunta pitää tärkeänä taideyliopiston ja muiden yliopistojen taiteen tutkimukseen ja opetukseen sekä opettajien pedagogiseen koulutukseen liittyvän yhteistyön kehittämistä.

Hallinto. Uudistuksen tavoitteena on myös tehostaa yliopiston hallintoa ja palvelukykyä sekä lisätä hallinnon toimintavarmuutta. Taideyliopiston perustamista on jo valmisteltu pitkälle ja prosessiin on osallistettu nykyisten kolmen yliopiston yhteisöt mahdollisimman laajalti. Yhdistymistä valmistelevat valiokunnan saaman tiedon mukaan lukuisat työryhmät, joissa on n. 80 henkilöä. Prosessia seuraa yliopistojen henkilöstön oma seurantaryhmä sekä sidosryhmistä koottu ryhmä. Ylioppilaskunnat valmistelevat omaehtoisesti yhdistymistään. Valiokunnan mielestä avoin valmistelu on ollut omiaan sitouttamaan eri koulujen yhteisöt ja lisäämään arvostusta toisten osaamista kohtaan.

Hallituksen esityksen mukaan akatemioiden koulutukselliselta sisällöltään ja kulttuuriselta painoarvoltaan yhdenvertaisia. Akatemioiden toiminnalle olisi ominaista taiteellinen vapaus ja yliopistomaailmaan kuuluva yliopistoyhteisön muodostamien monijäsenisten hallintoelinten toimintamalli. Valiokunta pitää tärkeänä, että yliopiston jakautuminen akatemioiden säilyttää mahdollisuuden edelleen hyödyntää nykyisten taideyliopistojen tunnettavuutta ja säilyttää oma nimensä sekä kansainvälisestikin tunnettu profiilinsa. Hallinnollisilla ratkaisuilla ei horjuteta kunkin yliopiston olemassa olevia sisällöllisiä vahvuuksia, vaan tarkoitus on tukea niitä.

Henkilöstön eläketurva. Yliopistojen henkilöstön eläketurvasta säädetään yliopistolain voimaanpanosta annetun lain (559/2009) 11 §:ssä. Yhdistyvien yliopistojen henkilöstö tulisi jatkossakin toimimaan yliopistolain 1 §:ssä säädetyn yliopiston palveluksessa. Henkilöstön eläketurvaa koskevassa 11 §:ssä säädetty uusi yliopisto tarkoittaa lain 4 §:n 1 momentin mukaan yliopistolain 1 §:ssä säädettyjä itsenäisinä oikeushenkilöinä toimivia yliopistoja. Siten Taideyliopiston henkilöstön eläketurvaan sovelletaan mm. edellä mainittua yliopistolain voimaanpanolain 11 §:ää.

Rahoitus. Opetus- ja kulttuuriministeriö on sitoutunut vuosien 2013—2016 aikana asteittaiseen 18 miljoonan euron tasokorotukseen perustettavan Taideyliopiston rahoituksessa, jos Taideyliopisto strategisilla linjauksillaan ja toiminnallaan pyrkii toteuttamaan hallituksen esityksessä kuvattuja tavoitteita. Uudistuksen onnistumiseksi valiokunta pitää tärkeänä Taideyliopiston rahoituksen tasokorotusta, joka antaa Taideyliopistolle mahdollisuuden opetuksensa, tutkimuksensa ja taiteellisen toimintansa monipuolistamiseen ja laadun parantamiseen.

Yliopistokehitykseen tulevat muutokset heijastuvat myös Taideyliopiston rahoitukseen, mutta valiokunta pitää välttämättömänä huolehtia siitä, että Taideyliopiston rahoituksen lisävoimavarat eivät vaaranna muiden yliopistojen voimavarakohitystä.

Yksityiskohtaiset perustelut

2. lakiehdotus

1 §. Hallituksen esityksen tarkoituksena on ollut, että yliopistolain muuttamisesta annettavan lain voimaanpanosta annettava erillinen laki tulisi voimaan 1 päivänä elokuuta 2012 ja laki yliopistolain muuttamisesta 1 päivänä tammikuuta 2013. Tämä on mahdollista eduskuntakäsittelyn vaatiman ajan puitteissa, joten valiokunta ehdottaa 1 §:ää täydennettäväksi voimaantulopäivämäärällä.

9 §. Ylioppilaskuntien yhdistymistä on myös jo pitkälle valmisteltu. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena antaa ylioppilaskunnille mahdollisuus mahdollisimman laajasti sopia käytännön seikoista keskuudessaan. Sen vuoksi valiokunta on täsmentänyt pykälän rakennetta ja muuttanut säännöstä niin, että ylioppilaskunnilla on mahdollisuus sopia erikseen kaikista vaalien käytännön järjestämiseen liittyvistä yksityiskohdista.

Valiokunta toteaa, että toisin kuin hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, yhdistyvistä ylioppilaskunnista vain Teatterikorkeakoulun ylioppilaskunnalla ei ole pääsihteeriä. Tämä on otettu huomioon säännöksessä toteamalla, että pääsihteerin puuttuessa keskusvaalilautakuntaan kuuluu ylioppilaskunnan hallituksen sihteeri.

12 §. Edellä 1 §:n perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa voimaantulosäännöksen täydentämistä voimaantulopäivämäärällä eli 1.8.2012.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisina paitsi 2. lakiehdotuksen 1, 9 ja 12 § muutettuina seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset

2. lakiehdotus

1 §

Yliopistolain muuttamisesta annetun lain voimaantulo

Yliopistolain muuttamisesta annettu laki (/), jäljempänä *muutoslaki*, tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

9 §

Taideyliopiston ylioppilaskunnan järjestäytyminen

(1 mom. kuten HE)

Yhdistyvien yliopistojen rehtorit vahvistavat yhdistyvien ylioppilaskuntien yhdistymisessä noudatettavat säännöt. Jos Taideyliopistolle on valittu rehtori, hän vahvistaa mainitut säännöt. Jos yhdistyvät ylioppilaskunnat eivät ole muuta sopineet, niiden on järjestettävä mahdollisimman nopeasti Taideyliopiston ylioppilaskunnan edustajiston vaali tämän lain voimaantultua. Tällöin edustajiston koko on 21 edustajaa sekä 21 varaedustajaa. (Poist.)

Mikäli ylioppilaskunnat eivät ole muuta sopineet, vaalien keskusvaalilautakunta muodostuu yhdistyvien ylioppilaskuntien hallitusten puheenjohtajista, edustajiston puheenjohtajista sekä pääsihteereistä tai pääsihteerin sijasta hallituksen sihteeristä. Keskusvaalilautakunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja kutsuu

lautakunnalle sihteerin. Tällöin keskusvaalilautakunta vahvistaa vaalijärjestyksen. (Uusi)

Taideyliopiston ylioppilaskunnan vaali on suhteellinen ja salainen. Vaalissa ei ole vaalipiirejä. (Poist.) Vaalissa on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus yhdistyvien yliopistojen läsnä oleviksi opiskelijoiksi ilmoittautuneilla ylioppilaskunnan jäsenillä. Jokaisella äänioikeutetulla on vaalissa yksi ääni. (HE:n 3 mom.)

Edustajisto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. (Uusi)

(6—8 mom. kuten HE:n 4—6 mom.)

12 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2012.

(2 mom. kuten HE)

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Kimmo Kivelä /ps
vpj.	Inkeri Kerola /kesk	Sanna Lauslahti /kok
jäs.	Ritva Elomaa /ps	Mika Niikko /ps
	Eeva-Johanna Eloranta /sd (osittain)	Mikaela Nylander /r
	Leena Harkimo /kok (osittain)	Tuula Peltonen /sd
	Mikael Jungner /sd	Simo Rundgren /kesk.
	Pauli Kiuru /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.